

Individualno in družbeno v nasilju na delovnem mestu

Psihološko raziskovanje se pogosto opredeljuje kot proučevanje posameznikov, vendar se hkrati nujno nanaša tudi na družbo. Posamezniki so vedno vpeti v družbeno dogajanje, zato jih ne moremo izvzeti iz značilnosti in specifičnosti družbe. Tudi knjiga pred vami spretno prehaja med ravno posameznika in družbe na področju nasilja na delovnem mestu oziroma nasilja v povezavi z delom. Če gledamo gozd, ne vidimo dreves, in če gledamo posamezna drevesa, ne vidimo gozda. Podobno kot vsakokratna menjava perspektive zahteva od nas, da enkrat gledamo drevesa, drugič pa gozd, ta knjiga zahteva menjavo perspektive ob prehajanju med nivojem posameznika in nivojem družbe. Za razumevanje nasilja na delovnem mestu moramo vzpostaviti definicijo, ki v določenem času velja v posamezni kulturi, glede na katero presojamo izkušnje posameznikov in jih umeščamo v kategorije. Ta definicija se povratno definira šele skozi vsakokratne izkušnje, prisotne v kulturi v določenem času. Vsako drevo je drugačno in edinstveno, kot je edinstvena in pomembna izkušnja vsake žrtve nasilja. Vendar posamezne izkušnje ne morejo tvoriti celostnega pogleda na prisotnost nasilja v družbi, zaradi česar jih je treba zmeraj umeščati v širši kontekst. Pogled od daleč ne omogoča razumevanja individualnih vidikov nasilnih dejanj in njihovih posledic. Nujno je torej proučevati, kako se družbena definicija odraža v izkušnjah posameznikov ter kako izkušnje posameznikov obenem tvorijo definicijo, na kakšen način v družbi zaznavamo nasilje.

Individualna psihologija ima zmeraj dvojno nalogo – diferencirati med posamezniki in hkrati prepoznavati splošne značilnosti. Tudi znotraj koncepta nasilja na delovnem mestu lahko beremo o specifičnih izkušnjah

in splošni prepoznavnosti ter sami definiciji nasilja na delovnem mestu. Celostni pogled na trenutno stanje nasilja na delovnem mestu v slovenskem prostoru tako zahteva ne le oba tipa vprašanj, temveč tudi prilagojeno metodologijo. V tej knjigi tako najdemo poglobljene pristope kvalitativne metodologije, kot so tehnike intervjuja, in preglednejše pristope kvantitativne metodologije. Pregledne raziskave povezujejo posamično s splošnim, s tem ko posameznike sprašujejo po izkušnjah, te pa predstavijo kot celovit vzorec nasilja na delovnem mestu. Preplet različnih pristopov se vije med obravnavo splošne populacije in specifičnih delovnih mest. Splošne značilnosti slovenskega prostora namreč ne morejo pokazati specifičnih potez nasilja v določenih poklicih, ki glede na njihove značilnosti dela omogočajo različno stopnjo vsake od oblik nasilja. Večjo stopnjo ekonomskega nasilja tako doživljajo zaposleni v že tako manj strukturno zaščitene poklicnih skupinah. Več psihološkega nasilja pa doživljajo zaposleni, katerih delovno mesto zahteva veliko medosebnih stikov itd. Strukturne neenakosti in politično-ekonomske značilnosti slovenskega prostora vplivajo na izražanje in zaznavanje nasilja na delovnem mestu ter odzivanje nanj, kar se izraža tudi v raznolikih definicijah in uporabah koncepta glede na populacijo in raziskovalno vprašanje. Najbolj zgovoren je primer spolnega nasilja na delovnem mestu, ki odraža strukturno spolno neenakost med spoloma v družbi, česar se individualna psihologija praviloma ne dotakne. Vendar se vedno znova pojavlja kot znak, da je raziskovanje zmeraj specifično usmerjeno in bi iz drugačne, sociološke perspektive, lažje osvetlili nekatere strukturne vidike, ki se izmaknejo psihološkemu pogledu na drevesa in gozd, kjer bi morali videti njegovo umeščenost v širši pokrajini.

Pozorno branje knjige omogoča še en vpogled v nasilje na delovnem mestu: v razmerje med žrtvami in storilci. Raziskave, objavljene v knjigi (z eno izjemo) raziskujejo in popisujejo doživljanje žrtev. Čeprav se odzivi na vprašalnike razlikujejo glede na razumevanje definicije nasilja na delovnem mestu, stopnjo stigmatiziranosti in normalizacije nasilja na delovnem mestu, so objavljene raziskave pokazale, da si ljudje upajo spregovoriti o doživetem nasilju. Raznolikost raziskav omogoča, da na podlagi pogleda v količino, oblike in psihološke občutke ter posledice nasilja na delovnem mestu oblikujemo raziskave strukturnih in socioloških potez fenomena ter individualne in družbene ukrepe za zmanjševanje in preprečevanje nasilja. Knjiga se tako trudi dati glas žrtvam, jih opolnomočiti in s tem omogočiti, da bi bilo več preventivnih dejavnosti, prepoznave in obravnave nasilja v povezavi z delovnim mestom. Iz medijskih sporočil smo navajeni, da je več pozornosti namenjeno storilcem kot njihovim žrtvam. S tem, ko v knjigi

namenjamo več prostora žrtvam in ne storilcem, sicer umanjka določen strokovni vidik, vendar je to zavestna odločitev. Pomembno je, komu dodelimo možnost, da narekuje zgodbo, koga slišimo in komu želimo omogočiti, da je slišan. Namen te knjige ni le predstaviti zgodbe, temveč spodbuditi zaposlene, organizacije in širšo družbo k pozitivni spremembi na področju zmanjševanja nasilja na delovnem mestu.

Ana Reberc